

ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸಿದ್ದ. ಚುನಾವಣೆ ಬಂದಾಗ ಗೊತ್ತಿದ್ದ ತೆಲುಗುದೇಶಂ, ಕಾಂಗ್ರೆಸ್, ಕಮ್ಯೂನಿಸ್ಟ್ ಪಕ್ಷಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಟಿ.ಆರ್.ಎಸ್. ನಂತರ ಕೆ.ಸಿ.ಆರ್. ಪಕ್ಷಗಳ ಹೆಸರು ಕೇಳಿ ಬಂದಾಗ ಗಲಿಬಿಲಿಗೊಂಡು ಈ ಎರಡು ಪಾರ್ಟಿಗಳು ದಾಯಾದಿಗಳವೆ ಎಂದು ಕೇಳಿದ್ದು ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು. ಅದಕ್ಕವಳು 'ನಾಕೇಂ ತೆಲ್ಲು?' (ನನಗೇನು ಗೊತ್ತು) ಎಂದು ಉತ್ತರಿಸಿದ್ದಳು. ಹಾಡಿಯ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯ ತಿಳಿದಿದ್ದ ಅವಳಿಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲವೆಂದ ಮೇಲೆ ಇನ್ನಾರಿಗೆ ತಿಳಿದಿರುತ್ತೆ ಎಂದು ಸುಮ್ಮನಾದ.

ತೆಲಂಗಾಣದ ಪ್ರಥಮ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಕೋನೇಟಿ ರಾಯಡು ಯಾವ ಪಕ್ಷಕ್ಕೂ ಓಟು ಹಾಕಲಿಲ್ಲ. 'ಎನ್ನಿವೊಡೇ ಪೋನಂಕ ಓಟೇಮಿಟಕಿ?' (ಎನ್ನಿವೋನೇ ಹೋದ ಮೇಲೆ ಓಟೇಕೇ?) ಎಂದವನು ಮುಂದೆ ಯಾವ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲೂ ಓಟು ಹಾಕಲಿಲ್ಲ. ಚಂದ್ರಶೇಖರರಾವ್ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯಾದ ಮೊದಲವರ್ಷ ನಡೆದ 'ಬತಕಮ್ಮ ಜಾತರ'ಕ್ಕೆ ಹೆಂಡತಿಯೊಂದಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದ. ಅಲ್ಲಿ ದೂರದಿಂದ ಚಂದ್ರಶೇಖರರಾವ್‌ರನ್ನು ನೋಡಿ, 'ಎನ್ನಿವೋಡು ಹಾಗೆ ಆಳೋನಾ ಇವನು' ಎಂದು ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದ. 'ಅದೆಲ್ಲ ನಮಗುಕ್ಕೆ, ಅಮ್ಮನಿಗೆ ಮೊಕ್ಕು (ನಮಸ್ಕರಿಸು) ಎಂದು ಕೈ ಮುಗಿದು ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿದಳು.

***

ಕೋನೇಟಿ ರಾಯಡುಗೆ ಮದುವೆಯಾಗಿ ಹತ್ತು ವರ್ಷ ತುಂಬಿತ್ತು. ಮಕ್ಕಳಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಏಕೋ ಏನೋ

ಅವನಿಗೆ ಅದೊಂದು ಕೊರತೆ ಅನ್ನಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಚೆಂಚುಲಚ್ಚಿಮಿಗೆ ಆ ಕೊರತು ತೀವ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಅದು ಅವಳ ಕಣ್ಣೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ಕಣ್ಣೀರು ತುಂಬಿಕೊಂಡು, 'ಬತಕಮ್ಮ ಒಂದು ಕಾಯಿ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಹಾಕಮ್ಮ' ಎಂದು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಎನ್. ಟಿ.ಆರ್. ಮರಣ ಹೊಂದಿದ ವಾರ್ತೆ ಕೇಳಿ ಬಂದಿತು. ಕೋನೇಟಿ ರಾಯಡು, 'ಏಡ್ಡಕು, ಎನ್ನಿವೋಡು ನೀ ಕಡುಪುನ ಪುಡುತಾಡು' (ಅಳಬೇಡ. ಎನ್ನಿವೋಡು ನಿನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಲೇ ಹುಟ್ಟುತ್ತಾನೆ). ಎಂದು ಕೋಗಿ ಹೇಳಿದ್ದ. ಅಂದಿನಿಂದ ಚೆಂಚುಲಚ್ಚಿಮಿ ಎರಡು ವರ್ಷ ಹೊಟ್ಟೆ ಮುಟ್ಟಿಮುಟ್ಟಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲೇ ತಿಂಗಳು ತಿಂಗಳು ಮುಟ್ಟಾಗುತ್ತಿದ್ದಳು. ಕಡೆಗೆ ಹೊಟ್ಟೆ ಮುಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟಳು. ನಂತರ ಐದು ವರ್ಷ ಜೊತೆಯಾಗಿದ್ದು, ಇನ್ನು ಈ ಜೊತೆ ಸಾಕೆಂದುಕೊಂಡು ಮಣ್ಣು ಸೇರಿದಳು.

ಚೆಂಚುಲಚ್ಚಿಮಿ ಇದ್ದಾಗ ಅವಳನ್ನು ಅಟ್ಟಿ ಮಲಗಲು ಮತ್ತೇರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ತಾಟಿಕಳು ಅಮಲು, ಈಗ ನಿನ್ನೆಯನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡಿತ್ತು. ಅದು ಅವಳನ್ನು ಅವನ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಕೂರಿಸಿ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹಾಡಿಸತೊಡಗಿತ್ತು. ಗೂಡೆನ ಕೋಳಿ ಕೂಗಿದಾಗ, ಎಬ್ಬಿಸಬೇಡವೇ ಪಾಪಿ ಕೋಳಿ ಕನಸಲ್ಲಿ ಕತೆ ಹೇಳತಿದ್ದುಳ್ಳ ಲಚ್ಚಿಮಿ ಕನಸು ಕರಗಿದರೆ ಕಳ್ಳೆಲ್ಲಿ

ತರಲಿ ಈ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಎಂದು ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದ. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ನಿಜವೇನೋ ಎಂದುಕೊಂಡ ಗೂಡೆನ ಕೋಳಿಗಳು ಕೂಗಲು ಅವನ ಹಾಡು ಮುಗಿಯಲು ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದವು.

ಕಾಡಿನಿಂದ ಒಕ್ಕಲೆಬ್ಬಿಸುವುದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ, ಅರಣ್ಯ ಇಲಾಖೆಯಿಂದ ಅಂತಿಮ ಗಡುವಿನ ನೋಟೀಸು ಜಾರಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆ, ಕೋನೇಟಿ ರಾಯಡು ಎದೆಗೆ ಲಚ್ಚಿಮಿ ಹಾಡು ನಿಂತಿತು. ಆ ರಾತ್ರಿ ಅವನು ನಿನ್ನೆಯನ್ನು ಎಳೆದು ತರುವಷ್ಟು ತಾಟಿಕಳು ಕುಡಿದ.

ಗೂಡೆನಲ್ಲಿ ಎನ್ನಿವೋಡು. ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಲಚ್ಚಿಮಿ! ಬಲಗೈ ಮೇಲೆತ್ತಿ 'ಈ ಅಡವಿ ಎವಡಬ್ಬ ಸೊಮ್ಮು ಕಾದು, ಅಡವಿ ಮೀದಿ, ಚೆಟ್ಟು ಮೀದಿ, ತೆಲುಗು ಆಡಪಡಚುಲು ತರಲಿ ರಂಡಿ, ಕಲಿಸಿಕಟ್ಟುಗಾ ಪೋರು ಚೇಯಂಡಿ...' (ಈ ಕಾಡು ಯಾರಪ್ಪನ ಸ್ವತ್ತು ಅಲ್ಲ. ಕಾಡು ನಿಮ್ಮದು, ಮರವು ನಿಮ್ಮದು, ತೆಲುಗು ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಹೊರಟು ಬನ್ನಿ, ಒಂದಾಗಿ ಹೋರಾಡಿ...) ಎಂದು ಲಚ್ಚಿಮಿ ಹಣೆಗೆ ಹೋರಾಟದ ಕರೆಯ ಕುಂಕುಮ ಬೊಟ್ಟಿಟ್ಟು, 'ರಾಯಡಾ ಕೊಟ್ಟರಾ ಡಪ್ಪು' (ರಾಯಡಾ ಬಡಿಯೊ ತಮಟೆ) ಎಂದ. ಅವಳು ನೋಟೀಸನ್ನು ಹರಿದು ಹಾಕಿದಳು. ಕೋಳಿ ಕೂಗಿತು.

ಕೋನೇಟಿ ರಾಯಡು ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಎನ್ನಿವೋಡು ಹೇಳಿದ ಮಾತುಗಳನ್ನೇ ಹಾಡಾಗಿ ಹಾಡುತ್ತ ನಾಲ್ಕು ಗೂಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಓಡಾಡಿದ. ಲಚ್ಚಿಮಿ ನೋಟೀಸನ್ನು ಹರಿದು ಹಾಕಿದ್ದನ್ನು ಹಾಡಾಗಿ ಕಟ್ಟಿ ಜನರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿಸಿದ. ಮರಗಡಗಳ ಎಲೆಲೆಯೂ ಹೋರಾಟದ ಬಾವುಟಗಳು, ಹಾಡಿನಲ್ಲೇ ಧೈಯ, ಹಾಡಿನಲ್ಲೇ ಗುರಿ.

ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಎದ್ದ ಭುಗಿಲು ಅರಣ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ತಬ್ಬಿಬ್ಬುಗೊಳಿಸಿತು. ನೆಲದಿಂದಲೇ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡ ವಿರೋಧ. ಕೈ ಎತ್ತಿದರೆ, ಬಂದೂಕು ಅಬ್ಬರಿಸಿದರೆ... ಊಹೆಯಲ್ಲೇ ಬೆದರಿದರು, ಬೆವರಿದರು. ಏನೇ ಮಾಡಿದರೂ ಮಾಡಿದಂತಿರಬಾರದು. ಆಡಳಿತ ಮೌನದಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಿದ್ದೂ ಇದನ್ನೇ.

ಒಕ್ಕಲೆಬ್ಬಿಸುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ವಹಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಪೋತರಾಜುಲ ಅಬ್ಬಲರೆಡ್ಡಿ ಆ ಗೂಡೆನ ಪರಿಚಯವಿದ್ದ ಗಾರ್ಡ್ ಚಿತ್ತೂರಿ ಸೋಮುಲು ಎಂಬುವವನನ್ನು ವಿಶ್ವಾಸಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಬಂದ ಈ ಹೋರಾಟದ ಕೆಚ್ಚು ಎಲ್ಲಿಯೆಂದು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲು ಸೂಚಿಸಿದ. ಅವನು, 'ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವುದೇನು ಬಂತು ಸಾರೂ? ಕನಸು ಸಾರೂ ಕನಸು. ಅದರ ಕೆಚ್ಚು ಹಾಡು ಸಾರೂ ಹಾಡು' ಎಂದು ಮೆಲುದನಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ. 'ಹಾಡು ಯಾರದು ಸೋಮುಲು?' ಎಂದ ಅಧಿಕಾರಿ. 'ಇನ್ನಾರದು, ಜನರದು ಸಾರು.' ಸೋಮುಲು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಹೇಳಿದ. 'ಅದನ್ನು ಹಾಡುವುದು ಯಾರು?' ಗುಟ್ಟನ್ನು ತಿಳಿಯುವ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರಿ ಕೇಳಿದ. ಅವನು ಕೋನೇಟಿ ರಾಯಡು ಹೆಸರು ಹೇಳಿ, ಎನ್.ಟಿ.ಆರ್. ಅವನ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಬಂದು ಹೋರಾಡಲು ಹೇಳಿದ್ದಂತೆ ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದ. ಅಬ್ಬಲರೆಡ್ಡಿ 'ಥತ್' ಎಂದು

ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸಿದ.

ಹಾಡಿಗೆ ಅಷ್ಟೊಂದು ಶಕ್ತಿಯೆಂದು ಪೋತರಾಜುಲ ಅಬ್ಬಲರೆಡ್ಡಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ಸೋಮುಲನನ್ನು ಜೊತೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಒಂದು ವಾರ ಗೂಡೆನ ಸುತ್ತ ಓಡಾಡಿದ. ಕೋನೇಟಿ ರಾಯಡು ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿಸಿಕೊಂಡ. ಒಂದೆರಡು ಹಾಡು ಬಾಯಿಗೂ ಬಂದಿತು. ತಾನು ತಂಗಿದ್ದ ಗೂಡೆಂ ಹತ್ತಿರದ ಪೆದ್ದವಂಕ (ದೊಡ್ಡಹಳ್ಳ)ದ ದಡದಲ್ಲಿದ್ದ ಟೆಂಟಿನಲ್ಲಿ ಕೂತು ತನಗರಿವಿಲ್ಲದೆಯೇ ಹಾಡಿಕೊಂಡ. ಅವನಲ್ಲಿ ಗೂಡೆಂ ಜನರ ಪರವಾದ ಆಲೋಚನೆಗಳು ಬರತೊಡಗಿದವು. ಕೂಡಲೆ ಅಧಿಕಾರಿ ತಲೆಯನ್ನು ಅತ್ತಿತ್ತ ಆಡಿಸಿದ. ಹಾಡು ಇಲ್ಲದಾದರೆ ಹೋರಾಟ ಇಲ್ಲವಾಗುವುದು ಅನ್ನಿಸಿತು. ಹಾಡನ್ನು ಇಲ್ಲವಾಗಿಸುವುದೆಂದರೆ ಹಾಡುವುದು ಇಲ್ಲವಾಗುವುದು... ಹಾಡಿಲ್ಲವೆಂದರೆ ಕನಸು ಸಾಯುವುದು...

ಮಳೆಯಾಗಿ ಬಹಳ ದಿನಗಳೇ ಆಗಿದ್ದರೂ ಪೆದ್ದವಂಕ ಕಾಡಿನ ಜನುಗು ನೀರಿನಿಂದಾಗಿ ತುಂಬಿಕೊಂಡೇ ಇತ್ತು. ಪೋತರಾಜುಲ ಅಬ್ಬಲರೆಡ್ಡಿಗೆ ಅಷ್ಟೊಂದು ಪರಿಹಾರ ಕಂಡಿತು. ಟೆಂಟನ್ನು ತೆಗೆಸಿ ಹಿಂದಿರುಗಿದ.

ಕೋನೇಟಿ ರಾಯಡುವಿನ ಹಾಡುಗಳೊಂದಿಗೆ ಗೂಡೆನ ಕೋಳಿಗಳು ಸ್ವರ ಬೆರೆಸಿ ಕೂಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಅವಗಳನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವಂತೆ ಮತ್ತೂ ಧ್ವನಿಯೇರಿಸಿ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದ. ಇದೊಂದು ರೀತಿಯ ಜುಗಲ್‌ಬಂದಿ. ಅಂದೂ ಈ ಜುಗಲ್‌ಬಂದಿ ಜೋರಾಗಿಯೇ ನಡೆಯಿತು. ಹೀಗೆ ಹಾಡುವುದೆಂದರೆ ಅವನಿಗೆ ಖುಷಿ. ಗೂಡೆನ, ಕಾಡಿನ ಎಲ್ಲವೂ ತನ್ನೊಂದಿಗೆ ಹಾಡಬೇಕೆಂಬುದು ಅವನ ಆಸೆ, ನಿರೀಕ್ಷೆ. ಇದನ್ನು ಎನ್ನಿವೋಡು ಏಕೆ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ? ಅವನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಲಚ್ಚಿಮಿ ಏಕೆ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ ಅಂದುಕೊಂಡ.

ಮುಂಜಾನೆ. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಕೆಂಬಾರು. ಕೋನೇಟಿ ರಾಯಡು ಪೆದ್ದಗುಂತದ ದಡದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ. ಭೂದೇವಿ ತನ್ನ ಸ್ನಾನಕ್ಕೆದೇ ನೀರು ಕಾಯಿಸಿದಂತೆ ಹಳ್ಳದ ನೀರಿನಿಂದ ತೆಳುಹೊಗೆ ಏಳುತ್ತಿತ್ತು.

ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಬೆಂಕಿ/ ಗೂಡೆನಲ್ಲಿ ಬೆಂಕಿ/ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬೆಂಕಿ/ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಬೆಂಕಿ/ ಬೆಂಕಿ ಸುಡುವ ಬೆಂಕಿ/ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಬೆಂಕಿ/ ಕೂಡಿಸಿ ಕಷ್ಟಗಳಿಗೆ ಹಚ್ಚುವ ಅದರ ಬೂದಿ ಪೆದ್ದಗುಂತ ಮೀನುಗಳಿಗೆ ಚೆಲ್ಲುವ/ ಎಂದು ಹಾಡುತ್ತ ನೀರಿಗಿಳಿದು ನಾಲ್ಕು ಸಲ ಕಾಲು ಬಡಿದು ತನ್ನ ದೇಹವೇ ದೋಣಿಯೆಂಬಂತೆ, ಕೈಗಳೇ ಹುಟ್ಟುಗಳೆಂಬಂತೆ ಎದೆ ಅಡಿಯಿಂದ ನೀರನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಮಾರು ದೂರ ಸಾಗಿದ್ದ.

ಪೆದ್ದಗುಂತದ ಕಡೆಯಿಂದ ಕೋನೇಟಿ ರಾಯಡುವಿನ ಅರಚಾಟ, ನೋವಿನ ನರಳಾಟ ಗೂಡೆಂಗೆ ಕೇಳಿಸಿತು. ಜನ ಓಡೋಡಿ ಬಂದರು.

ಪೆದ್ದಗುಂತದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೋನೇಟಿ ರಾಯಡು ದೇಹವನ್ನು ಮೊಸಳೆ ಕಿತ್ತುಕಿತ್ತು ತಿನ್ನುತ್ತಿತ್ತು.